

Markku Mantila

ON
TOINENKIN
POLKU
TAIVAASEEN

Vapaasti jaettava

LUKU-
NÄYTE

**ON
TOINENKIN
POLKU
TAIVAASEEN**

Markku Mantila

**ON
TOINENKIN
POLKU
TAIVAASEEN**

DOCENDO

Copyright © Markku Mantila ja Docendo Oy 2018

Tämän teoksen tekstin ja kuvien jäljentäminen ilman lupaa painamalla, monistamalla, skannaamalla tai muilla tavoin kielletään tekijänoikeuslain mukaisesti.

Kansi Lasse Rantanen
Taitto Jukka Iivarinen / Vitale Ay

Kustantaja:
Docendo Oy, Jyväskylä
Puh. 044 7270 250
info@docendo.fi
www.docendo.fi

ISBN 978-952-291-545-0
Painettu EU:ssa 2018

Mies epäroi ovelta. Käsi hamusi kahvaa, vetäytyi sitten takaisin kuin sähköiskun saaneena. Hän ähisi itsekseen, kääntyi jo lähteäkseen, mutta pysähtyi ja lähestyi ovea uudelleen. Meni monta hetkeä. Mies kamppaili edelleen itsensä kanssa. Hän oli kotona luvannut asian hoitaa, yksin. Vaimoa ei mukaan huolittu. Jo kerran hän oli kääntynyt matkalta takaisin ja palannut kotiin.

”Ny sää meet, ekkä tuu takaasi enneku oot asian hoitanu. Tai mää tuun mukahan”, vaimo oli sanonut.

Samppa Vallasvuori pakotti itsensä kirkkoherranvirastoon. Hän ei muistanut, koska oli viimeksi käynyt. Kanslisti istui korkean palvelutiskin takana ja lopetti työnsä Vallasvuoren nähdessään. Vallasvuori oli kylän tunnetuin ateisti, joka suorastaan elämöi sillä, ettei uskonut ja että kuinka kunnassa oli niin paljon tyhmiä, jotka uskoivat. Kun sellainen mies osui seurakunnan tiloihin, työt pysähtyivät.

”Ei Jeesusta ookkaa. Jos olis, kyllä solis tääläki poikennu. Sille olis ollu raakasti hommia täälä meillä”, Vallasvuori tapasi todeta valtuuston tauoilla etenkin niiden kuullen, jotka kirkossa kävivät. Reino Viitalan hän sai näkemään punaista jokaisella uskontoon liittyvällä huomautuksellaan.

”Pirä ny helevetin pölijä turpas kiinni, sää loukkaat verisesti usko-vaasia. Olsit eres hilijaa. Vaikket itte usko, niin anna muiren”, Viitala oli sähissyt monet kerrat Vallasvuorelle.

”Eipä nuokaa mun tunteestani niin kauhiasti piittaa. Soon kuule niin, ku käy kirkos, nii ei oo juupoottelu eikä huaraaminenkaa syntiä”, Vallasvuori tapasi vielä lisätä kunnantalolla.

”Enkä tuosta remokratiastakaa oo aiva varma. Jotenki tuntuu siltä, että täällä se tarkoottaa sitä, että viisas kyykyttää tyhymää, rikas köyhää ja vahava heikkua – ja sen päälle käyrähän taas kirkos.”

Vallasvuori käveli palvelutiskin ohi tummalle puuovelle, jossa luki Edvin Helteen nimi. Hän koputti pari kertaa, ja melkein heti syvä ääni pyysi sisään. Vallasvuori jaksoi ihmetellä joka kerta Helteen äänen ja olemuksen syvää ristiriitaa. Oven takaa kuuluva ääni vaikutti suorastaan vihaiselta, mitä Helle ei koskaan ollut.

”Terves!” Vallasvuori sai sanotuksi astuttuaan ovesta sisään. Hän otti lakin kouraansa ja lompsi kättelemään seisomaan nousutta rovasti Hellettä.

”No mutta, Samppa, onpa mukava nähdä sinut täällä”, Helle aloitti. Hän oli hämillään. Vallasvuori oli suunnilleen viimeinen, jonka hän uskoi työhuoneessaan näkevänsä.

Helle viittilöi Vallasvuoren istumaan ja huikkasi ovelta kanslistille, että tämä toisi kahvia ja keksejä. Sitten Helle kiersi takaisin työpöytänsä taakse ja vajosi tukevalla selkänojalla varustettuun työtuoliinsa. Tuoli niiasi syvään ison rovestin painosta.

”Tämä...tämä on todellakin yllätys, mukava yllätys”, rovasti sai sanotuksi. Hän arvasi kyllä, että Vallasvuorella olisi jotakin oikeaa asiaa. Ei hän muuten olisi tullut.

”Ku en muutakaa keksiny, niin ajattelin tarkastaa piruntorjuntapunkkerin”, Vallasvuori tavoitteli tavanomaista rempseyttään. Se melkein onnistui. Helle hymyili aidosti. Oli Vallasvuorella hyviäkin juttuja, joskin suurin osa niin ruokottomia, ettei niille voinut rovastina ainaakaan julkisesti nauraa.

”No, miltäs näyttää? Luuletko, että onnistumme pitämään sielunvihollisen etäällä?” Helle hymyili.

”Luulen niin. Rovasti itteki on niin isoo miäs, jotta saattaaisit sylipainis sille pärijätä”, Vallasvuori jatkoi jutusteluaan.

”Painissa tuskin, nyrkkeilyssä voisin hiukan. Nyrkkeilin nuorempa-na, jopa tosissani. Joitakin otteluita. Se kävi lajina vakaumustani vastaan. Vaikka säännöt ovat siinäkin selvät, voittaakseen joutuu toista

vahingoittamaan. Saa siinä iskuja itsekin”, Helle selitti ja viittasi pieneen pokaaliin kirjahyllyn päällä.

”Sain tuon Turussa ennen sotia. Voitin pienen turnauksen, olin kai jonkinlainen piirikunnan raskaan sarjan juniorimestari. Osallistujia oli viisi. Kävin yhdellä salilla nyrkkeilemässä ja nostelemassa puntteja, salin pitäjä oli sitä mieltä, että minussa oli ainesta. Hän puoliksi pakotti osallistumaan”, Helle selitti. Hän ymmärsi, että Vallasvuorella oli jotakin hyvin vaikeasti kerrottavaa. Oli luotava rauhallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri. Siinä työssä rovasti oli lyömätön.

”Oho, tuosta en ollu kuullukkaa. Papit ei juuri nyrkkeele, mitä ny omantuntonsa kans”, Vallasvuori sanoi ilmiselvästi yllättyneenä.

”Se on totta, ei lainkaan harvinaista, siis se omantunnon kanssa nyrkkeily”, Helle myönteli.

”Mikäs sut sitte sai lopettamahan, uskoko?” Vallasvuori uteli.

”Oikeastaan ei se. Nyrkkeily, muuten liikuntana, on aivan erinomaista. Jos vaikka hakkaa nyrkkeilysäkkiä, niin siinä saa itsensä vartissa ihan puhki. Kun ruumis on sielun temppele, on hyvä huolehtia temppeleistä. Nyrkkeilysäkin takominen sopii istumatyöläiselle”, Helle selitti.

”Sattui jotakin sellaista, jonka jälkeen en enää välittänyt otella. Kuntonyrkkeilyä ja punttien nostamista en ole vielä kukaan lopettanut. Minulla on ulkorakennuksessa edelleen nyrkkeilysäkki ja käsipainoja. Treenaan siellä joka lauantai-iltapäivä kunnon hien ennen saunaa, ja vähän muulloinkin.”

”Kaikkia sitä...vaikkei sen puolehen, kyllä sulla tappelijan raamit on selevästi”, Vallasvuori totesi silmät suurina ja hämmästeli jälleen, miten vähän ympärillään olevista ihmisistä tiesi.

”Samaa sanoi valmentaja. On se sikäli totta, että minulla on hyvä iskunkestävyys. Olen aika rujoa tekoa. Kykenen ottamaan iskuja vartaloon ja päähänkin ilman, että menetän kykyni suojata itseäni ja antaa iskuja takaisin. Ehkä molemmista on apua tässä ammatissa. Kun lopeitin kilpailemisen, olin jonkin aikaa harjoitusvastustajana aikuisille miehille. Se oli kova koulu, vaikka he olivat painoluokaltaan parikin

sarjaa alempana. Siitäkin ottelemisesta oli apua elämässä”, Helle virkkoi arvoituksellisesti.

”Mutta sitten piti sekin lopettaa, kun ei viitsinyt jatkuvasti kulkea hiippakunnan käytävillä silmät mustina”, Helle virkkoi.

Kanslisti toi kahvia ja keksejä. Helle ja Vallasvuori istuivat muutama hetken hiljaa. Sitten Vallasvuori rikkoi hiljaisuuden.

”Tämä...”, hän haki sanoja. Katse pälyili kenkien kärjissä. Helle joi rauhassa kahviaan ja antoi Vallasvuorelle aikaa. Hän oli ollut vastaavassa tilanteessa niin monet kerrat, että ymmärsi, milloin papin paras palvelus oli hiljaisuus.

”Mää...tulin, ku...”, Vallasvuori yritti päästä alkuun.

”Oon sellaaes tilantees, notta matka täs aijaas alakaa lähestyä loppua”, hän sai lopulta puristetuksi. Helle yllättyi, mutta vain hiukan. Hän arvasi, että vain kuolema pakottaisi Vallasvuoren hänen puheilleen.

”Tuos pitkin syksyä huomasin jotenki, nottei oikein henki riittä. Aattelin ensi tupakista...lopetin joksiki aikaa. Ei auttanu yhtää. Sitte...no riu’ulla käyres näky verta. Akka pakotti lääkärihin. Soli virhe, ei koskaa pitääsi mennä lääkärihi, ne löytää aina jotaki”, Vallasvuori selitti. Kaikki huumorin yritykset olivat tiessään.

”Paksussuoles on syöpä, puhkaassu suolen ja sieltä tipootteloo verta. Leikkaavat sen pois, en tarkkahan tierä kuinka, mutta tavara tuloo sen jäläkehen ulos kylyjestä...pistävät perästä kiinni”, Vallasvuori selitti lääkäriltä kuulemaansa. Hän oli ensin ehdottomasti kieläytynyt avanneleikkauksesta.

”Minen paskapussi kylyjes kulije”, hän oli huutanut lääkärille. Anna Vallasvuori oli puhunut miehensä ympäri.

”Ei soo kuolemantuomio. Ajattele vähä muaki, et sää ny nuon voi lähtii”, Anna Vallasvuori oli saanut itkunsa keskeltä sanotuksi.

”Mää suostuun lopulta leikkaukseen. Soon sitte normaali pytyllä käynti loppu ens viikon jäläkehen, enkä tiedä voinko oikeen mihinää käyrä...sehän varmahän haisoo. Sitte ne tutkiivat vähä paremmin vielä. Saan tietää, elänkö vai kuolenko”, Vallasvuori jatkoi, vaikka asian kerrominen tuntui ylitsepääsemättömän vaikealta.

”Kuule, olen tästä uutisesta tavattoman pahoillani, mutta vaimosi on oikeassa. Ei sen tarvitse olla kuolemantuomio. Itse asiassa mainitsemiasi leikkauksia on tehty Suomessakin rutiininomaisesti jo ainakin kymmenen vuotta. Tiesitkö muuten, että Väinö Tannerille tehtiin avanne jo joskus 1930-luvulla. Hänet leikattiin Ruotsissa. Hän eli pitkään sen kanssa aivan täyttä elämää”, Helle selvitti. *Rectum Carcinoma* ei tarkoittanut enää kaiken loppumista, muutoksia jokapäiväiseen elämään kyllä.

”Älä, enpä kuullukkaa...tuotakaa!” Vallasvuori sai sanotuksi. Hän muisteli Tannerin kuolleen kymmenkunta vuotta sitten ja olleen mukana yhteiskunnallisissa toimissa ikämieheksi asti. Lauttamus oli usein kehunut Tanneria yhdeksi Suomen politiikan suurimmista.

”Se oli Helsingissä pienen piirin salaisuus. Kuulin siitä jo ennen sotia. Kirkon johdolla on aina ollut tiiviit suhteet maalliseen valtaan”, Helle sanoi silmät nauraan.

”Kirkossa ja valtiossa on paljon samaa.”

Miehet olivat jälleen hetken hiljaa. Sitten Vallasvuori rikkoi hiljaisuuden, taas kerran varovasti ja hämillään.

”Mää oon monet kerrat...”, hän ähkäisi ja puristi karvalakkiaan käsissään polviensa päällä.

”...soittanu suuta uskosta”, hän vilkaisi kulmiensa alta rovasti Hellettä.

”Mää toivon, nottei siitoo jääny... meinaan, son vähä ku luonnos. Tuloo puhuttua joskus...”, Vallasvuori koetti saada sanotuksi.

”Mitä siis koitan sanua, notta jos en tokene nukutuksesta, et sunkaa ajattele pahalla”, Vallasvuoren silmät kostuivat hieman.

Helle laski kahvikuppinsa lautaselle ja katsoi Vallasvuorta vakavan näköisenä.

”Samppa, en varmasti ajattele pahalla. En ole koskaan ajatellut sinua pahana tai ikävänä ihmisenä. Tosin juttusi ovat väliin niin ruokottomia, että on pitänyt purra itseään huuleen, ettei nauraisi. Tämän homman ikävin puoli on se, että pitäisi pitää aina yllä korkeaa moraalialia ja hyviä tapoja, ei ainakaan nauraa räävittömille jutuille julkisesti”, Helle totesi.

”Mutta en koskaan ole ajatellut sinun olevan paha ihminen, en koskaan. Olet tuonut kylän elämään paljon väriä, olet puolustanut köyhiä ja vähäosaisia. Et koskaan kiusannut Svanteakaan, et ole varastellut tai räyhännyt, no mitä nyt vähän Kohtalan kanssa. Hän kyllä kestää sen kohtelun. Oletko Samppa ajatellut, että arvosi ovat kovin kristilliset?”

Nyt oli Vallasvuoren vuoro yllättyä.

”Eeei, enhä mää usko Jumalahan lainkaa!”

”Puhuit kunnalta koulukyytejä varattomien perheiden lapsille, samoin avustuksia liikuntavälineisiin ja muihin. Kannatit Svanten säätiön perustamista, enkä muista sinun koskaan pyytäneen sieltä edes moposi bensarahoja korvaukseksi kokouksiin osallistumisesta. Olet vaatimalla vaatinut jokaisen pennin antamista sellaisille, joiden pää kestää lukemisen, vaikka lompakko ei kestäisikään”, Helle selitti.

”Kovin moni meistä mesoaa toisten auttamisen puolesta ilman että tekee mitään. Samppa, vaikka Jumalan kiellät, sellainen Jumala kuin se meille monelle mielissämme näyttäytyy, on ollut osa sinua koko elämäsi”, Helle jatkoi.

Vallasvuori nosti katseensa isokokoiseen rovastiin. Olipa sittenkin hyvä, että hän oli tullut. Rovastin puhe rohkaisi Vallasvuorta. Oli aika kertoa koko tarina. Kai hän, kuoleva mies oli sentään selityksen velkaa. Kristillisillä arvoilla varustettu jumalankieltäjäkommunisti. Kyllä sitä selittää piti.

”Mun Jumala kuoli, ku olin tarpeeksi isoo ymmärtämähän, mitenkä mun isäni kuoli ja mikä mun paikkani täs maailmas oli”, Vallasvuori aloitti.

Helle oli ymmärtänyt tilanteen hyvin. Vallasvuori halusi puhua paljon muutakin kuin esittää kömpelön anteeksipyyntöä, jolle Helteen mielestä ei ollut mitään tarvetta.

”Mää en nähäny isää koskaa. Se lähti tappeluuhin mukahan Tampereelle vuanna kahreksantoista, soli niinku mä, työmies, sorrettu – ja helevetin köyhä”, Vallasvuori säpsähti kiroamistaan. Se ei tähän paikkaan sopinut.

Helle ei hätkähtänyt. Kanslisti oli virka-ajan päättymisen vuoksi lähtenyt, ja Helle kaivoi konjakkipullon kaapistaan ja tarjosi siitä häkelyneelle Vallasvuorelle.

”Minen tiennykkää...”, Vallasvuori ihmetteli.

”Että rovastit nauttivat alkoholia. Kyllä, mutta huomaa, että nimenomaan nauttivat. Lasillinen tai kaksi silloin tällöin ei tee kenestäkään huonoa ihmistä. Alkoholismiin vajoaminen on tietysti kokonaan toinen juttu.”

Saatuaan lasin kouraansa Vallasvuori jatkoi tarinaansa.

”Soli yhtenä aamuna lähteny, oli sanonu, notta menöö Tampereelle. Tuotihin sieltä reikä ottas. Niin mulle kerrottihi, en sitä itte tietenkää nähäny. Synnyyn kaks päivää isäukon hautajaasten jälkehen. En vieläkkää ymmärrä, mitenkä äitee jaksoo. Tai ei ne mikkää hautajaaset ollu. Äijä kipattihi kuoppahan, ja hauturi heitti äkkiä mullat päälle, vähä ku varmistaaksensa, nottei sieltä nouse”, Vallasvuori kertoi ja yritti taas

saada vähän huumoria päälle. Kaikesta näki, että tarina oli hänelle kipeä.

”Meitä kohreltihin ku saastaa. Asuumma vuokralla sellaaes tönöös, johona ei kukaa asuusi vapaaehtoosesti, tuos Kätevänmännikös. Sieltäki tuli häätö, ku ei ollu rahaa vuokrahan. En ollu vuotta, ku isäntä retuutti meirät sieltä hankehen. Soli Viitalan isäntä, siis vanha sahanomistaja. Oli lyöny äiteetä. Mää olin puronnu hankehen. Soon ihime, notta oon täs. Nuoruurestani en muista muuta ku sen, notta aina oli näläkä ja kylmä”, Vallasvuori sanoi.

”Kapinaa kostettihin meille vuosikauret. Isän sanottihin tappanehen säälittä Tampereella. En osaa sanua, on se voinukki. Mää olin punikin poika, jolle näytettihin paikka joka päivä. Jotenki äitee selvis ja sai mut pysymähän hengis. Varmahan sun mielestä Jumalas se sitte oli, ku antoo mulle sitkeyren. Olin nelijäntoista, ku olin ens kertaa talavisavotas. Itku tuli monet kerrat, ku ei tukki noussu. Mutta jätkät oli ensimmäänen porukka, joka ei sortanu. Soittivat ne suutansa ja pistivät lujalle, mutta niiltä sentähän sai sääliä. Soli ensimmäänen kerta, ku sellaaasta sain muilta ku äiteeltä”, Vallasvuori jatkoi kertomustaan. Helle kuunteli tarkkaavaisena.

”Siellä savotas mää jotenkin tajusin, ku sain ensimmääset omat markkani, notten mää täs maailmas saa apua ku vertaasiltani. Sellaasilta, joillei oo ku vaatteet päällänsä ja sen verran järkiä, notta mettätöis pärijäävät. Aiva turha pyytää muita apuhun, herroja ei varsinkaa. Minen oo niiltä juuri saanu muuta ku haukkuja ja selekähäni.”

”Uskokko, notta hyviä ihmisiä täs maailmas on harvas?” Vallasvuori kysyi ja kulautti loput konjakistaan.

Helle huokaisi syvään ja kaatoi Vallasvuorelle uuden lasillisen. ”Miten äitisi lopulta kävi?”

”Se eli vähä yli seitenkymppiseksi. Oli lujaa tekua. Vannotti mua, notta pitää aina muistaa mistä on kotoosi eikä saa unohtaa köyhää. Se unohtuu täs maailmas kovin heleposti. Muuta oppia en saanu. Lukemahan opiin tukkikämpällä, enkä eres hyvin, mutta saan lehristä selevää.”

”Äitee huusi Jumalaa apuhun monet kerrat. Ei se koskaa tullu, vaikka kuolema porstuas kolokutteli. Ainua apu tuli tukkikämpän jätkiltä. Ne ei ollut lukenehia, ei oppinehia. Mutta ne auttoovat”, Vallasvuori toisteli.

”Mää luulen, jotta...jos oot ihimetelly ku uskovaasia pilikkaan, niin tuosta se tuloo. Niin moni hurskas katteli nenänpieltä myören. Ku en olsi tarvinnu ku vähä ruokaa ja vaattehia, niin olsin ollu koiran lailla uskollinen. Oon vakuuttunu, jotta olin sen Jumalan tarjuaman avun saajana eturivis. Ei se huutohon vastannu, vaikka äitee rukooli loppuhun asti.”

”Mitenkä sää sen mulle selostat?” Vallasvuori haastoi rovestia.

Helle tuumasi hetken. Sitten hän käveli Vallasvuoren luokse ja kaatoi tälle lisää konjakkia.

”En pysty selittämään. En mitenkään.”

Ilta oli ehtinyt jo pitkälle. Helle ja Vallasvuori olivat tyhjentäneet melkein kokonaisen konjakkipullon. He olivat keskustelleet taukoamatta.

”Kuule Samppa, kun tiedän, etteivät nämä puheet sinulta mihinkään lähde, niin kerron nyt jotakin, jota en ole jakanut täällä Peräseinäjoella asuvista muiden kuin Esterin kanssa.”

”Oli hetki, jolloin ajattelin vähän samansuuntaisesti, ettei Jumalaa ole. Ja että koko tämä papin homma on suurta sumutusta”, Helle aloitti. Hänen puheensa paljasti, että konjakki oli vaikuttanut.

”Tosin en minä koskaan ole kokenut suurta puutetta, en oikeastaan minkäänlaista. Vartuin porvarillisessa perheessä. Kuri oli kova, mutta ruokaa oli aina pöydässä ja puhtaat vaatteet päällä. Minulle pappeus on kutsumus, ihan oikeasti.”

Helle nojasi tuolissaan taaksepäin.

”En oikeasti usko itsekään Jumalaan sellaisena yksittäisenä olentona, joka istuu tuolla jossakin ja joka ohjaa meitä. Raamattu on moraalioppi. Kymmenen käskyä oikeastaan riittää. Ne antavat karkeat ohjeet siitä, miten syntyy hyvä ihminen. Jumaluus on periaatteessa vain toisen arvostamista, ettei aiheutta toiselle vahinkoa.”

”Ihminen, joka ei auta hädässä olevaa, vaikka pystyisi sen tekemään, on rikollinen. Kertomasi perusteella sinua ja äitiäsi on kohdeltu rikollisesti.”

”Sää puhut justihinsa niinku jätkät savotas!” Vallasvuori sanoi.

”Eikä niillä ollu koskaa Jumala mieles, jokin aivan muu...”

”Arvaan kyllä, en minäkään ole ihan pelkissä salongeissa elänyt. Minulle sattui Lontoossa... olin siellä töissä Merimieskirkolla pari

vuotta heti sotien jälkeen. Piti olla pitempään”, Helle hiljeni hetkeksi. Vallasvuori huomasi puolestaan rovastin kasvoilta, että tätä tarinaa oli vaikea kertoa.

”Minut karkotettiin Lontoosta. Vähältä piti, ettei karkotettu kirkos-takin. Kysyin silloin samaa kuin sinäkin.”

”Älä perskeles”, Vallasvuori ei enää välittänyt siivota suutaan.

”Mitenkä sut, pohjoosen pallonpuoliskon hurskahin miäs, olis kir-koosta potkittu?”

Helle naurahti kevyesti ja otti pitkän kulauksen lasistaan.

LONTOO, TAMMIKUU 1947

Lontoossa sijaitsevan Suomen merimieskirkon työntekijä Edvin Jaakko Helle matkusti joka päivä töihin metrolla. Hän sai evankelis-luterilaisen kirkon kansainvälisten yhteyksien ansiosta siistin huoneen omalla uloskäynnillään Itä-Lontoossa sijaitsevasta Leytonista, Westdown Roadin varrelta, jonka molemmin puolin talot olivat niin kiinni toisissaan, että takapihoille pääsi vain joko kulkemalla asunnon läpi tai kiipeämällä talon yli.

Helle käveli muutaman sadan metrin matkan Leytonin asemalle. Hän vaihtoi junaa Mile Endissä ja jatkoi Whitechapeliin, josta oli lyhyt matka Albion Streetille, Merimieskirkolle. Matka sujui tavallisesti hyvin, vaikka sähkökatkot pysäyttivät junat hetkeksi viikottain.

Helle kotiutui Lontooseen nopeasti. Hän oli kielellisesti lahjakas, ja toisin kuin moni hänen lähipiirissään, Helle oli keskittynyt yliopistossa opiskelemaan saksan sijaan englantia. Koulussa opitusta kielestä oli paljon apua, vaikka katukielen kanssa Helteellä oli aluksi suuria vaikeuksia. East Endin murretta puhuneet työväkeen kuuluvat nielivät sanoja ja käyttivät sellaista slangia, ettei Helle ensimmäisinä päivinään Lontoossa tahtonut ymmärtää mitään.

Helle tuli nopeasti tutuksi naapurustossa. Hänen huima kokonsa herätti huomiota, samoin suomalainen korostuksensa, joka tosin hioutui nopeasti pois päivittäisen harjoittelun myötä. Avuliaan luonteensa ansiosta naapurit alkoivat pitää tästä kirveellä veistetyistä suomalaisesta

kirkonmiehestä, jolla oli hymy herkässä ja synkäksi skandinaaviksi verraton huumorintaju.

Yllättävän helposti Helteen korva harjaantui. Pian hän ymmärsi radiouutisia, muutaman kuukauden kuluttua radiohupailuja, ja huomasi nauttivansa brittien kuivasta huumorista. Sitten hän uskalsi mennä teattereihin katsomaan vakavampiakin näytelmiä. Vuodessa Lontoo oli nielaissut hänet kokonaan. Sodan jäljet näkyivät kaikkialla, puutetta oli peruselintarvikkeista ja polttoaineista. Ihmisten optimismi oli ylittämätön. Britannia nousisi, kaikki muuttuisi paremmaksi. Helle ehti jo tottua ajatukseen Lontooseen jäämisestä. Seinät tuntuivat olevan siellä leveämmällä.

Sinnikkään yrittämisen jälkeen Helle onnistui saamaan liput Royal Shakespeare Companyn esitykseen Stratford-Upon-Avoniin, Shakespearen kotikaupunkiin, katsomaan Kesäyön unelmaa. Royal Shakespeare Company, yksi maailman tasokkaimmista teattereista, elpyi sekin hiljalleen täyteen toimintaan sodan jäljiltä. Kun lipun sai, näytelmä oli katsottava. Sadan mailin matkan kesti, vaikka siihen kului pienestä palkasta suhteettoman paljon.

Helle palasi Lontooseen pää pilvissä. Hän oli pysynyt varsin hyvin mukana vanhahtavassa kielessä ja tunsu itsensä vapaammaksi kuin koskaan. Hän ei ollut enää äidinkielensä vanki. Englanti avasi maailman, hän oli niin riemuissaan, että päätti nousta Holbornissa metrosta ja mennä lasilliselle yhteen lukuisista Coach and Horses -nimisistä pubeista Lontoon sydämessä. Tämä yksi vain oli sikäli poikkeus, että se oli hänen lempipubinsa. Se oli aina siisti, ja siellä paloi tuli takassa talvisin. Kuluva tammikuu ei ollut kylmä, mutta kostea tuuli meni kaikkien vaatteiden läpi.

Juna Stratford-Upon-Avonista Maryleboneen oli kerrankin ollut ajoissa. Hän ehtisi ottaa hyvin pari tuoppia bitteriä ennen kuin illan viimeinen Central Line -juna lähtisi kohti Leytonia. Helle oli juuri tarttumassa lempipubinsa ovenkahvaan, kun hän näki pienen matkan päässä nujakoinnin tapaista. Hän ei saanut heti hahmoista selvää.

Merimieskirkon kirkkoherra oli varoittanut Hellettä sekaantumasta mihinkään nujakointiin. Sellaista sattui paljon. Ei kannattanut yrittää mennä rauhoittelemaan. Edeltäjä oli tehnyt niin ja saanut nyrkistä itsekin.

Naisen kirkaisu sai Helteen kävelemään ripeämmin hahmoja kohti. Hän erotti kolme miestä, ei, yksi oli nainen – ja kaksi miestä selvästi raahasi tätä pois heikosti palavien lyhtyjien valokeilasta.

"Shut the fuck up, you fuckin' cunt!" karjui toinen miehistä ja iski naista nyrkillä. Toinen repi naisen päältä takin ja sai tämän rinnat esiin. Miehet paiskasivat naisen maahan ja ryhtyivät repimään tältä hametta päältä. Toinen miehistä oli jo laskenut housunsa alas.

"Stop it right there!" Helle huusi. Hänen syvä äänensä kaikui kadulla kuin tuomiopäivän pasuuna.

Molemmat miehet lopettivat naisen riisumisen ja hakkaamisen. He katsoivat olkapäidensä yli melkein kaksimetristä harteikasta miestä, jolla oli papin valkoinen kaulus.

"Sod off, priest!" toinen miehistä ärjäisi ja alkoi repiä naisen haaroja auki.

"I said, stop!" karjaisi Helle niin lujaa, että miehet lopettivat.

"I say this only one time now! Go away or get hurt!" huusi housunsa laskenut mies. Sitten hän katsoi lervahtanutta vehjettään.

"Oh fuck, I can't get it up now – and you asshole! You are in trouble!" hän nosti housunsa ylös, riisui takkinsa ja lakkinsa – ja lähestyi puoli-juoksua kookasta miestä, joka oli tullut keskeyttämään hänen jokalauantaisen huvinsa.

Pappi Edvin Jaakko Helle tunnisti tilanteen. Hän oli harjoitellut nyrkkeilyä niin monta vuotta, että tiesi, miten aggressiivisella taktiikalla nyrkkeilevän vastustajan kanssa toimitaan.

"Opettele jalkatyö, sun pitää opetella se", oli valmentaja Frank Hällström huonolla suomellaan Turussa opettanut romuluista teini-poikaa.

"Niinku tanssissa, liiku hyökkääjän mukana ja isket sitten!" Hällström oli toistellut lukemattomia kertoja ja pakottanut kookkaan

Helteen varjonyrkkeilemään tuntikausia, tanssahtelemaan päkiöillään ja hyppäämään narua.

”Juuri iskunsa lyöny on kaikkein haavoittuvim, silloin isket takaisin!”

Mies aliarvioi Helteen, tämänhän oli vain pappi. Hän ajatteli tiputtaa tuon kolhonnäköisen papin yhdellä iskulla ja sitten houkutella veitikkan-sa työhön muualla. Hän kohotti olkapäätään ja iski kaikilla voimillaan.

Mies ei huomannut, miten Helle oli koukistanut hiukan polviaan ja kääntänyt vasenta kylkeään eteenpäin, ettei osumapinta-ala olisi niin suuri. Helle keinui kevyesti päkiöiden varassa saadakseen liikkumiseensa herkkyyttä. Hän oli tehnyt kaiken tämän tuhansia kertoja salilla.

Mies oli nopea, mutta ei tarpeeksi. Helle keinahti juuri sen verran syrjään, että hyökkääjän nyrkki sujahti sentin päästä hänen poskensa ohi. Miehen oikea kylki jäi auki, ja siihen Helle upotti säälimättömän iskun. Hyökkääjän keuhkot tyhjenivät kerrasta ja hän putosi kadulle kasvoilleen.

Toinen miehistä oli seurannut syntyvää tappelua etäältä hymy naamallaan. Hän ei hymyillyt enää. Hän viittilöi maahanlyödylle kaverilleen, että siirtyisi etämmälle ja otti itsekkin takin päältään ja lakin päästään. Hän kääri hihansa ja lähestyi Hellettä hitaasti ja varovasti. Helle päätteli syrjemmällä pysytelleen isokokoisien miehen liikkeitä, että tämäkin oli nyrkkeillyt.

Ei ollut pakotietä. Helle riisui oman takkinsa.

”*This is gonna hurt, padre!*” hän sähähti. Helle ja mies liukuivat hitaasti toisiaan arvioiden. Sitten mies hyökkäsi. Hän oli hyvä ja sai heti iskusarjan perille. Oikea suora osui raskaasti Hellettä poskipäähän.

Helle ravisti päätään ja teki taas niin kuin valmentaja oli opettanut. Hän seurasi enemmän miehen vartalon liikkeitä kuin hänen käsiään. Mies tanssahteli Helteen ympärillä. Hänen ilmeessään oli voitonriemua, Helle olisi helppo saalis, jonka kanssa kelpasi vähän leikkiä.

Seuraava iskusarja tuli taas nopeasti. Vasen osui kipeästi Helteen ohimoon, mutta hän pääsi muiden iskujen alta pois. Silmissä näkyi tähtiä. Helle piti nyrkkeilyasentonsa edelleen hyvin koossa ja suojauskseen ylhäällä. Yhä hän toimi, kuten valmentaja oli opettanut.

”Pidä mielesi kirkkaana, kestät hyvin iskuja. Sinua voi lyödä lujaa, se myös kuluttaa vastustajaa, etenkin henkisesti”, Hällström oli painottanut.

Mies päätteli, ettei hänen kaveriaan lujaa lyönyt pappi sittenkään ollut tekijämies nyrkkeilyssä ja päätti huvitella. Seuraava iskusarja onnistui puoliksi. Helle sai vartaloonsa iskun, mutta piti suojauksensa yllä. Mies yllättyi siitä, ettei suurikokoinen papinrumilus edes älähtänyt, vaikka sai kovan tällin kylkeensä.

”*Finish him quick!*” huusi ensimmäinen maahanlyöty mies. Hän halusi uudelleen naisen kimppuun. Tämä oli saanut jo repaleiset vaatteet päälleen ja odotti kauhuissaan, milloin hullu pappi olisi lyöty tajuttomaksi, ja nuo kaksi raakalaista kävisivät uudelleen hänen kimppuunsa ja raiskaisivat hänet sen jälkeen puolikuoliaaksi.

Nyrkkeilijältä vaikuttanut mies hyökkäsi uudelleen typerä virne naamallaan. Hän jakeli jabeja, joista yksi hipaisi Helteen päätä. Mies aikoi nauttia papin pieksämisestä. Hän pudotti suojaustaan ja roikutti käsiään ylimielisesti. Se oli typerää. Helle iski nopean vasemman miehen ohimoon, ja ensimmäistä kertaa tappelussa mies tunsu todellista kipua. Hän horjahti pari askelta taaksepäin.

Mies teki virheen, josta valmentaja-Frank oli Hellettä aina varoittanut.

”Jos saat liian nopeasti iskuja läpi, varo! Älä vain tule liian itsetyytyväiseksi, kyse voi olla tarkkaan harkitusta taktiikasta. Pidä suojaus tarkasti yllä ja nyrkkeile tiukasti sen taktiikan mukaan, jonka olet valinnut! Äläkä ikinä menetä malttiasi. Nyrkkeily vaatii kovaa luonnetta myös siinä, ettei rupea kostamaan saamiaan lyöntejä. Pitää malttia, pään pitää kestää muutakin kuin iskuja.”

”*Get ready priest, it's good night soon!*” mies kähisi ja väläytti jälleen ylimielistä hymyään. Nyt mukana oli kiukkua, ottelun piti olla pelkkä leikki hänelle.

Mies hyökkäisi, niin Helle arveli, vartaloiskuun ja koettaisi sen jälkeen nukuttaa hänet iskemällä leukaan. Kun ilmat lähtevät keuhkoista, ihminen koukistuu, mikä antaa tilaisuuden lyödä helppoja iskuja kasvoihin. Helteen vastustaja löi hyvin, oli taatusti otellut ennenkin.

Ensin luja isku tai pari vartaloon, sitten oikealla pään seudulle se mitä olkapäästä irtosi. Se toimi ainakin amatöörille, joksi mies Helteen edelleen arvioi.

Juuri niin kävi. Helle tanssi hyökkääjän yllätykseksi alta pois ja löi tätä vasemmallaan niin lujaa rintakehään, että miehen hengitys salpaantui. Ennen kuin tämä ehti kunnolla tajuta, mikä hänen rintaansa oli tömähäntynyt, Helle iski oikeallaan. Mies kumartui hiukan eteenpäin juuri, kun Helteen valtava nyrkki osui häntä lujasti leuankärkeen. Miehen pää retkahti rumasti taaksepäin. Helle kuuli terävän napsahduksen miehen niskasta ennen kuin tämä rojahti raskaasti selälleen katukivetykselle. Miehen kallosta kuului rusahdus, ja kadulle virtasi saman tien tummanpunaista verta.

Helle tajusi välittömästi, että oli sattunut pahasti. Hän kumartui miehen yli. Tämä oli vielä elossa. Hän kuuli miehen sanovan *"Bloody priest"* tai jotakin sen tapaista ennen kuin sulki silmänsä ja kuoli. Toinen miehistä juoksi jo kaukana.

"Call the police!" Helle huusi naiselle. Se oli turhaa. Pubista oli purkautunut kadulle miehiä tupakka hampaissaan ja oluttuoppi kädessään katsomaan ilmaista nyrkkeilyottelua. Joku oli ehtinyt lyödä jo vetoakin, Helle kuuli poliisiasemalla myöhemmin, mutta ei hänen puolestaan. Pubin omistaja oli jo kutsunut poliisin. Helle ja raiskausyrityksen kohteeksi joutunut nainen vietiin molemmat poliisiasemalle ja laitettiin putkaan.

Oli täysin selvää, ettei tapahtuneesta voisi koitua kenellekään mitään hyvää.

Helle pääsi kirkon maksamia takuita vastaan vapaaksi ensimmäisenä arki-aamuna eli maanantaina. Britanniaa hän ei saanut poistua. Passi otettiin pois, ja Helteen piti ilmoittautua Whitechapelissa poliisille joka perjantai, kunnes tutkinta ja oikeudenkäynti olisivat ohi.

Tutkinnan aikana Helle tutustui läheisesti raiskausyhtymän kohdeeksi joutuneeseen naiseen. Hän oli Janey Stratford, ompelija Bathista. Janey oli tuhansien kaltaistensa nuorten tavoin muuttanut Lontooseen työn ja onnen perässä heti, kun sota loppui. Nuoret olivat kuvitelleet kaiken olevan niin paljon parempaa Britannian pääkaupungissa.

Niin olikin, jos löysi töitä ja sai vielä kunnollisen työnantajan. Kaille ei niin käynyt. Janey oli työskennellyt parissa ompelimosassa ennen välikohtausta. Ensimmäinen ei useasta lupauksesta huolimatta maksanut hänelle koskaan palkkaa ja toisesta hänen oli lähdettävä koska omistaja lähenteli ja ahdisteli häntä jatkuvasti.

Helteen ja Janey Stratfordin suhde syveni nopeasti. He rakastuivat. Janey vietti yhä enemmän aikaa Suomen Merimieskirkolla. Kun Edvin Helle joutui matkustamaan työn takia Lontoon ulkopuolelle, Janey asui hänen asunnossaan.

”Eikö olekin aikamoinen sattuma, että sinä tulit Stratford-Upon-Avonista ja minun sukunimeni on Stratford”, Janey oli kujertanut sängyssä.

Kymmenen yhteisen viikon jälkeen Helle päätti, että tultuaan takaisin Cambridgesta hän kosisi Janeya. Järjestelyt Esteri Forssin kanssa olivat kesken, niihin löytyisi jokin ratkaisu. Sellainen joka sopisi molemmille. Vaikkapa täällä Lontoossa.

Helle oli pakannut kirkolla mukaansa kaiken tarvittavan ja oli jo suuntaamassa ovesta ulos, kun kirkkoherra pyysi hänet huoneeseensa.

”Edvin, onko sinulla hetki aikaa, soittivat poliisilaitokselta”, kirkkoherra Taavi Ojala tiedusteli. Käytännössä kyse oli komennosta.

”Minulla on sinulle hyviä ja huonoja uutisia”, Ojala aloitti. Helle luki esimestään hyvin. Huonot uutiset olisivat luultavasti hyvin huonoja uutisia.

”Rikostutkinta on lopetettu. Sinua ei tulla syyttämään murhasta. Silminnäkijöiden kertomukset ovat yhtäpitävät sen kanssa mitä kerroit. Menit pelastamaan todennäköisen raiskausyrityksen kohteeksi joutuneen naisen ja puolustaessasi itseäsi toinen raiskareista kuoli. Poliisille oli kerrottu, että toista miestä olit humauttanut vain kerran ja jättänyt siihen. Se ratkaisi. Saat passisi takaisin, kunhan vain käyt hake-massa”, Ojala sanoi tavallistakin kuivemmalla ja tylymmällä äänellä.

”Ne miehet, muuten, olivat järjestelmällisesti raiskanneet naisia sillä samalla kadulla jo vuosia. Ei heitä kukaan sure”, kirkkoherra sanoi yllättävän kylmästi.

”Ja sitten kun saat passisi, ryhdytään valmistelemaan paluutasi takaisin Suomeen”, Ojala jysäytti.

Helteellä oli suuria omantunnonvaivoja tapahtuneesta. Hän oli käytännössä tapanut miehen, olkoonkin että se oli itsepuolustusta. Silti hän oli tuntenut helpotusta siihen asti, kunnes Ojala pudotti hänet maanpinnalle.

”Miksi ihmeessä?” hän kysyi.

”Et voi jäädä tänne tapahtuneen jälkeen. Surmaaminen on aina surmaamista, olivat olosuhteet mitkä tahansa. Olemme täällä tekemässä jotakin muuta. En syytä sinua tapahtuneesta, esitän vain faktat kirkon kannalta”, Ojala selitti hyvin asiallisesti.

”Sitten on toinenkin asia”, Ojala nosti katseensa Helteeseen.

”Sinulla on tietääkseni suhde siihen naiseen, joka oli joutua rikoksen uhriksi.”

Helle huokaisi. Hän ei ollut arvannut, että Ojala tiesi suhteesta. ”Kyllä, se pitää paikkansa, käytännössä olemme asuneet yhdessä viime viikot.”

”Se on oma juttunsa. Tiesitkö hänen harjoittavan mustan pörssin kauppaa?” Ojala kysyi, nyt jo selvästi ärtyneenä.

”Mitä?” Helle sai kysytyksi.

”Tämä neiti Stratford on myynyt tupakkaa, alkoholia, juustoa, lihaa ja suklaata asunnollasi, kun olet ollut poissa. Eikä siinä vielä kaikki, hän on varastanut tuotteita Merimieskirkolta myydäkseen niitä eteenpäin. Häntä oli tarkkailtu viikkoja, jo ennen kuin hän aloitti suhteen sinun kanssasi. Säännöstelyn alla olevassa maassa kyse on vakavasta rikoksesta!” Ojala melkein huusi viimeiset sanat.

Helle ei kuunnellut enempää. Hän unohti kokonaan työreissunsa ja ryntäsi ulos. Hän ehti juuri asunnolleen, kun kaksi sotilaspoliisia saatteli Janey Stratfordin mustaan autoon. Kolmas mies, joka oli siviili-asuinen poliisi, odotti auton vieressä.

Sillä hetkellä Helteestä tuli ei-toivottu henkilö Britanniassa. Hän sai kaksi viikkoa aikaa poistua maasta. Ompelija Janey Stratfordista Helle ei enää koskaan kuullut mitään.

Helteelle jäi muistoksi arvoitus. Oliko viehättävän näköinen britti käyttänyt häntä hyväksi? Vai oliko heidän välillään ollut muutakin?

Se ei todennäköisesti koskaan selviäisi. Helle ajatteli, että hyvä niin. Hän ei ollut halunnut silloin kuulla totuutta. Eikä halunnut kuulla sitä vieläkään.

PERÄSEINÄJOEN PAPPILA, 1978

Helle avasi toisen konjakkipullon. Hän ja Vallasvuori olivat jo sopivasti juovuksissa. Estoja puhua asioista ei enää ollut.

”Voi taivahan vallat. Onko tuo minkä kerroot aiva totta?” Vallasvuori kysyi.

”Valitettavasti on. Enkä saa koskaa tietää totuutta siitä naisesta. Se on minun taakkani”, Helle sanoi hiukan sammaltaen.

”Mitenkä se nyrkkitappelu? Vaivaako se sua? Siinä kuitenkin miähel-tä lähti henki”, Vallasvuori kysyi.

Helle empi hetken, otti sitten pienen huikan konjakkia: ”Kyllä, kyllä se vaivaa. Olisi pitänyt nyrkkeilyä harrastaneena säädellä hiukan voimiaan. Ruumiinavauksen mukaan mies olisi kuollut ilman takaraivoon tullutta murtumaakin. Hänen niskansa katkesi, osuin häneen niin hyvin. Luultavasti siihen vaikutti hänen humalatilansa. Jos hän olisi ollut selvä, en tiedä, olisinko pärjännyt hänelle. Hän oli taitava nyrkkeilijä.”

”Muistan hänen kasvonsa melkein päivittäin.”

”Ootsää aika poika”, Vallasvuori sanoi aidosti kunnioittaen.

”Ja me ku oomma luullu sua pelekäksi aisankannattajaksi”, Vallasvuori sanoi konjakista rohkaistuneena.

”Joo, tiedän ne tarinat. Kiertoteiden kautta olen kuullut niistä jokaisen. Voin vakuuttaa, Samppa, että tiedän tasan tarkkaan Esterin menot, eikä niihin kuulu yhtään ulkopuolista miestä. Se on aivan varma”, Helle vakuutteli. Konjakkia leimusi hänen poskillaan.

”Uskon sua...”, Vallasvuori totesi.

”Vaikka kyllä muaki vaivaa...vaikken mää tuolla lailla ketää tappa-
nu. Paris rynnäkös näin silimästä silimään miehen, jonka tapoon. En
oo koskaa pystyny kerskumahan niillä töillä. Jos olsin ollu vähäki hi-
taampi, sää ryyppäisit täs jonku muun kans”, Vallasvuori sanoi ja joi
lasinsa loppuun.

”Ne oli nuoria, niinku mää silloon. Mutta mää elän, ne eivät”, Vallas-
vuori tuumasi puoliksi itselleen. Sitten hän kohotti ryhtiään.

”En oo koskaa kerskunut tappamisillani soras. Niis kertomuksis ei
oo mitää hienua. Kyllä mää ymmärrän puheet uhrista, moni tuttu
poika jäi sinne, muutamista ei saatu ku paloja arkkuhun...”

”Muistan ku Kuusalan isäntä halus multa kuulla, kuinka sen poika
meni. Olimma samas montus, yhtäkkiä poijalta puuttu puoli päätä.
Sanoon vain, että meni äkkiä, emmää voinu sille kertua, jotta poijan
naamasta puuttuu puolet. Sitä en tierä, kattoovatko arkkuhun, ei oo
ainakaa tullu puheeksi.”

Vallasvuori näytti palanneen taistelukentälle uudestaan. Sitten
hän vielä lisäsi: ”En mää osaa nährä, kuinka soras vois olla sankar-
ria. Siinon kauhian vähän sankarillisuutta, ku koittaa tappaa, jottei
tuu tapetuksi. Jospa meirät sotahan vienehillä on niin huono oma-
tunto, notta sankaruuresta puhuminen saa ne nukkumahan yönsä
paremmin.”

Miehet olivat hetken hiljaa, kumpikin omissa muistoissaan. Vallas-
vuori palasi takaisin ensin.

”Mutta yhtä asiaa mun piti vielä kysyä. Oon ynnänny, notta oot aika
nuorena ollu pappi ja maailmalla. Meinaan sinoot mua nuoree, palijoki
nuoree”, Vallasvuori arvuutteli.

”Pitää paikkansa. Kirjoitin ylioppilaaksi 17-vuotiaana kesällä 1939.
Suoritin teologian opintoja Åbo Akademiassa sen mitä talvisodan ja
välirauhan aikana kykeni. Mitä jäi lukematta suoritin rauhan tultua
noin vuodessa. Ihan viimeiset tentit suoritin palattuani Lontoosta.
Olin aika hyvä koulussa. Hiippakunnan töihin pääsin 15-vuotiaana.
Isäni puhui minut sinne. Hän oli varma, että olisin loistanut kirkollisel-
la uralla”, Helle sanoi jonkin verran sammaltaen.

”Ja sut pistettiin tänne rangaastukseksi”, Vallasvuori enemmänkin totesi kuin kysyi.

”Kyllä, kyllä niin voi sanoa”, Helle totesi.

”Oliko isäs pahana, ku et päässyt heti piispaksi?” Vallasvuori jatkoi, nyt mukana oli kiusoittelua.

”Kyllä, oli hän. Se osaltaan auttoi tekemään päätöksen lähteä Peräseinäjoelle”, Helle myönsi.

”Esteri oli paljon enemmän loukkaantunut. Ilman Lontoon tapahtumia olisimme voineet jäädä Turkuun, pääkaupunkiseudulle tai Lontooseen. Tämä meidän järjestelymme oli hänelle pakotie eikä hän koskaan uskonut joutuvansa pakoon Peräseinäjoelle”, Helle sanoi varovasti tarkkaillen koko ajan Vallasvuoren reaktioita.

”Sää puhut järjestyksestä...”, Vallasvuori enemmänkin toisti kuin kysyi.

”Kyllä, emme ole naimisissa. Noin lyhyesti sanoen Esteri pitää enemmän naisista kuin miehistä. Siksi hänet ajettiin kotoaan pois. Minä satuin olemaan käytettävissä maskina, jolla kaikki säilyttivät kasvonsa. En tiedä, tekisinkö enää niin. Minun oman pelastumiseni ehto oli pelastaa toinen. Tein sen mielelläni, ja jos olisin voinut jäädä Lontooseen, Esteri olisi muuttanut sinne – ja muuttanut varmasti omilleen. Suomessa meille ei jäänyt paljon vaihtoehtoja”, Helle sanoi tuijotellen lasinsa yli.

”Et sunkaa sää ny koita höynäyttää kuolevaa miestä?” Vallasvuori sai kysytyksi. Hän oli täysin hämillään.

”Mitä sää oot mulle juottanu?”

Helle hymyili: ”Esterin tarinan tietää meidän lisäksi Allan. Oli törmännyt Esteriin Helsingissä. Oma tarinaani en ole sinun lisäksi kertonut kuin Esterille, ja siitä sopimuksesta, johon Esterin vuoksi suostuin, en ole koskaan kertonut kenellekään hänen perheensä ulkopuoliselle. Ajattelen sen niin, että etenkin sen jälkeen, kun olin ottanut yhden hengen, minulla oli korostunut velvollisuus pelastaa yksi henki.”

”Esteri olisi varmasti riistänyt itseltään hengen, ellen olisi järjestelyyn suostunut. Hänen kotinsa ei hyväksynyt hänen suuntautuneisuuttaan lainkaan.”

Vallasvuori katseli Hellettä epäuskoisen näköisenä: ”Kyllä se vain niin näköjänsä on, notta herra tai narri, jokaanen meistä hankkii matkansa aikana omat arpensa. Toisilla ne pysyy vain paremmin piilos.”

”Sinet oo kuitenkin kauhian katkera, sun sijas mää olsin”, Vallasvuori sammalsi hieman.

”Sun oma porukkas petti sut, se johonka olit uskonu. Jätkät tukki-kämpällä olis tullu kirvehien kans tarpeen vaaties mun avuksi.”

”Ei käy kieltäminen, juuri noin ajattelin itsekin ensiksi, että eivät tulleet tueksi, käänivät selän heti. Ja kyllä, olin minä aluksi hyvin katkera. Sitten tajusin, ettei se minua auta. On noustava itse. Olimme tahtoillamme samassa tilanteessa, jos niitä nyt voi verrata toisiinsa. Ei minulta koskaan ruokaa, lämpöä ja vaatteita puuttunut”, Helle mietti ääneen.

”Kuinka sää kuitenkin jaksat uskua, vaikka jouruit itte ittiäs auttamahan? Ei tuo ny kuulosta kauhian oikialta tuokaan, meinaan notta jos Jumala oikiasti on olemas. Sää nostit itte ittes. Mihinkä sää Jumalaa eres tarttet?” Vallasvuori ihmetteli aidosti.

Helle yllättyi Vallasvuoren tarkkanäköisyydestä. Juuri tuota Helle oli itsekin miettinyt uransa synkimmällä hetkellä. Hänet oli pettänyt nainen, johon hän oli rakastunut, esimies, johon hän oli luottanut, ja kirkko, johon hän oli aina uskonut. Puhevälit omaan perheeseenkin olivat menneet poikki. Huhtikuussa 1947 hänellä ei ollut ollut tukijoita jäljellä.

Palattuaan Turkuun keväällä 1947 Helle oli tosissaan joutunut koetukselle. Hän olisi ilman kohtalokasta lauantai-iltaa todennäköisesti jäänyt Lontooseen ja brittiläistynyt hiljakseen. Mennyt naimisiin ja elänyt jossakin pienessä seurakunnassa hiljaista ja arvokasta elämää. Oikeastaan siihen yhteen lyöntiin ei kuollut vain hänelle entuudestaan tuntematon mies. Osa Helteestä kuoli myös.

”Olin vähällä hukata polkuni. Enkä osaa lainkaan sanoa, millainen se vaihtoehto olisi ollut. Täysin mahdollista, että jopa parempi. Olen uskovainen ihminen, se kai ratkaisi”, Helle aprikoi jo selvästi sammaltaen.

”Mutta totta, luotettavat ystävät ovat harvassa, sellaiset jotka ovat valmiit laittamaan oman nahkansa alttiiksi toisen puolesta. Jopa kirkossa, olen senkin nähnyt”, Helle jatkoi kovin voipuneena.

”Eksää oo koskaa epäälly, notta tuo sun ammattis on suurta sumutusta...älä tykkää pahaa...emmää sillä. Mua vain kiinnostaa nuon periaattehes. Solis kai aika kova paikka, jos sulta lähtis usko. Menis niinku ura samalla”, Vallasvuori aprikoi varovaisesti.

”Varsinki ku kai Jumalalla hommis olevien pitääs kai olla parempia ihmisiä...ja jos joku osoottaas, nottei sitä ookkaan”, Vallasvuori jatkoi aivan vakavissaan. Asia oli vaivannut häntä.

Helle oli jälleen hetken hiljaa.

”Ei se ole mitenkään epätavallista. Tiedän monta, joiden työ kävi mahdottomaksi, kun eivät enää uskoneet. Ei se mene ihan niin, että...”, Helle keskeytti hetkeksi vaientaakseen hikkansa.

”...että uskoisimme suureen partasuiseen Jumalaan, ainakaan me kaikki. Sellaiseen, jonka edessä on oltava kunnolla. Sen takia ateistit kai pitävät uskovaisia toloina. Jumalakäsitys tulee pyhäkoulusta”, Helle näytti jo olevan aika lailla humalassa.

”Kyllä ihminen voi olla hyvä ja uskovainen, vaikka ei koskaan kirkossa kävisikään.”

Helle piti pienen tauon ennen kuin jatkoi. Hän oli selvästi palannut ajatuksissaan Lontooseen parin vuosikymmenen taa.

”En voinut luopua uskosta, koska...ihminen, jolla ei ole mitään, mihin uskoa, joutuu hukkaan. Se oli minulla lähellä. Joitakin arvoja pitää olla, joku johon luottaa, joku jonka vuoksi kannattaa uhrautua. Ilman uskoa, ideologiaa, elämäntyötä tai arvoja ei ole mitään, ei syytä elää. Olen sen nähnyt, ihminen ajelehtii päivästä toiseen, elämä kuluu alta pois. Minä valitsin uskon, sinä ideologian. Olemme molemmat tarvinneet niitä pysyäksemme järjissämme”, Helle sanoi nyt jo samaltaen vahvasti.

”Kun näen sen saman juopon kirkonkylällä, en näe hänessä päih-teistä ja humalasta nauttivaa ihmistä. Ehkä se riippuvuus kehittyy ajan kanssa, mutta ensimmäisenä näen eksyneen ihmisen, joka on hukannut

polkunsa, joka ei enää löydä tästä maailmasta mitään tarpeeksi arvokasta käyttäytyäkseen arvokkaasti”, Helle selitti ja taisteli samalla vahvaksi nousevaa humalatilaa vastaan.

”Niin, meinaat notta juomiselle on jokin syy?” Vallasvuori kysyi.

”Ainahan sille on, täytyy olla. Miksi muuten haaskaisi rajalliset päivänsä tilassa, josta seuraa vain valtavasti ympäristön paheksuntaa. Jokainen meistä kuitenkin haluaa olla pidetty ja hyväksytty, jopa rakastettu”, Helle sanoi.

”Jaa, jos joku meirät ny näkis, niin saattaas tulla juopoon maine molemmille. Syistä ei moni kysyysi. Tai mulla se juopoon maine kyllä jo onki”, Vallasvuori tuumasi.

Vallasvuori tarkkaili rovestia hetken, löi sitten kädet polviinsa: ”Kuules rovasti, soon jo huomisen puolella. Mun tarttoo ny lähtiä kotio.”

”Tuota, minä luulen, että tässä tuli nautittua puoleksi vuodeksi, etkä sinäkään nyt kykene mopollasi ajamaan. Petaan sinulle vieras-huoneeseen sängyn. Nukut siellä”, Helle sammalsi vahvasti.

”Enmää voi jäärä”, Vallasvuori totesi, mutta noustessaan ylös horjahti sen verran, että tajusi itsekin mopoilun olevan mahdotonta.

”Soita vaimollesi ja kerro, että yövyt täällä. Ettei ole hätää”, Helle sanoi.

”Sopii, muttei se ikänä usko, notta mää oon ryypänny sun kans. Sun pitää puhua sille ensi!” Vallasvuori suorastaan pyysi.

”Mikäs siinä”, Helle sanoi ja pyöritti Vallasvuorten numeron.

**Kirja saatavilla
kustantajan
verkkokaupasta
www.docendo.fi sekä
hyvinvarustelluista
kirjakaupoista.**

VOI TÄSSÄ MAAILMASSA... KAIKESTA HUOLIMATTA KÄYDÄ HYVINKIN.

Allan Lauttamus on 27-vuotias rakennusmies Peräseinäjoen Mantilanmäellä. Sattumien summana kylän postilaatikkorykelmä sijoitetaan hänen talonsa kupeeseen. Lauttamuksen pihapiiristä kehittyä maalaiskylän keskus ja Lauttamuksesta itsestään kylän uskottu mies.

Eletään presidentti Urho Kekkosen mahdin huippuaikaa 1960-luvun lopulla. Sodista on jo parikymmentä vuotta, mutta niiden varjo yltää yhä kyläläisten arkeen. Selviytyminen heijastuu jopa pienen maalaiskunnan pieneen elämään. Postilaatikoilla riidellään ja sovitaan, surraan ja riemuitaan.

Mantilanmäen asukkaat pitävät huolen siitä, että kenenkään aika ei käy pitkäksi. Lauttamuksen naapureina on viisaita emäntiä, kulkikkaita isäntiä, stalinisteja, työläisiä, juoppoja, elämäkolhimia, pettäjiä ja petettyjä.

Mantilanmäen tarina on tuttu eri puolilta Suomea. Harmaan arjen yläpuolella loistaa sammumaton usko parempaan. Omaan kohtaloonsa voi vaikuttaa. On toinenkin polku taivaaseen.

Markku Mantila toimii Naton strategisen viestinnän osaamiskeskuksen yksikönpäällikkönä Riiassa Latviassa. Hän on aikaisemmin työskennellyt muun muassa diplomaattina, päätoimittajana ja valtioneuvoston viestintäjohtajana.

9 789522 915450

ISBN 978-952-291-545-0
KL 84:2
Docendo
Päällys Lasse Rantanen